

memurların sosyal ihtiyaçlarına çözümler bulunacağıdır. Bu ise iki nedenden dolayı aşırı iyimser niteliktedir. MEYAK yasası çıkmamıştır. Hatta, CHP'nin iktidar ortağı olduğu dönemde de çıkmamıştır. Gündeme bile alınmamıştır. CHP, biz kesin olarak iktidar olmadığımız için MEYAK yasasını çıkaramadık, gibi bir gerekçenin arkasına sığınmaz. Ve MEYAK yasası çıkarsa... diye başlayan her önerilerinden önce, neden iktidar ortağı iken yasayı çıkarmadıklarını açıklamak durumundadırlar. İkincisi, MEYAK yasası çıksa bile, yasanın memurlar lehine işlemesi olanaksızdır. Yönetiminde memurların bulunmadığı bir MEYAK, memurlara boş vaatlerden başka birşey veremez. Ayrıca, genel olarak emperyalist-kapitalist sistemin, özel olarak da Türkiye burjuvazisinin içinde bulunduğu bunalım döneminde, memurların yönetiminde olduğu, büyük bürokratların ve dolayısıyla burjuvazinin yönetiminde olmadığı bir MEYAK'ı düşünmek aşırı bir iyimserlikten de öte hayalciliktir. Türkiye burjuvazisi bunalımindedir. Bu bunalımın en önemli nedenlerinden biri finansman zorluğudur. Bankaların reklam vermelerini, ikramiye vermelerini bile zorlayan bu finansman zorluğuna çözüm arayan burjuvazi, bir yandan işçi sınıfının ve tüm çalışanların ekonomik isteklerini geriletecek antidemokratik bir ortam, diğer yandan da MEYAK gibi kurumlar aracılığıyla halkın cebine yeniden el atacak yolları örgütlemektedir. Bu süreç içinde, burjuvazi, beş milyar TL'yi bulduğu ileri sürülen MEYAK kesintilerini ne geri verebilir, ne de onu çalışanlar lehine kullanırdır. MEYAK yasasının bugüne kadar çıkmamasının ve bugün de kesintilerin geri verilmemesinin istenmesinin başlıca nedeni budur.

Dikkat edilecek olursa, MEYAK mücadelesi başlayalı beri CHP dışında hiçbir parti bir açıklamada bulunmamıştır. Ne AP, ne MSP, MHP, CGP ve ne

de DP. Çünkü söyleyecek bir şeyleri yoktur. Ancak, göstermelik bir MEYAK yasa tasarısı hazırlanmıştır. Bunun ötesinde, yapılması gerekeni CHP yapmaktadır. Beş milyarı geri vermeyecek olan burjuvazinin ekmeğine yağ sürmektedir.

CHP tavrındaki yanlışlık tüm memur kitlesi ve CHP tabanı tarafından biliniyor. Memurların çoğu kesintilerin geri verilmesini istiyor. Bu mücadelede CHP'li belediye başkanlarının bulunduğu belediyelerde CHP'ye ters kararlar ve uygulamalar geliyor. İzmir'de Gültepe belediye başkanının başlattığı, kesintileri geri verme kararı yaygınlaşıyor. Kâğıthane ve Ulukışla belediyesinin de en son olarak katıldığı bu kampanyayı, CHP'nin atak belediye başkanı Ankaralı Vedat Dalokay kişisel olarak destekliyor. Tabanındaki bu gelişmelere rağmen görüşlerinde direnen CHP merkezi, bu somut durumda nesnel olarak memur kitlesinin ve tabanının karşısında, burjuvazinin yanında yer alıyor.

Her mücadele sürecinin en sağlıklı ayracı pratiktir. Mevcut olguları doğru bir teorik bilinçle değerlendirenler pratikte tutarlı olmaları en yakın adaylardır. Politik partilerden, demokratik örgütlere ve kişilere kadar, herkesi hakkı olan yere oturtan toplumsal pratik burada da gücünü göstermiştir. Bu güçlü gösteri, işçi sınıfının ve tüm çalışanların kurultuşu için mücadele vermek isteyen bütün kişi ve kurumları yol gösterici bir örnek olmalıdır.

YAVUZ ÇİZMECİ

«İKİ YÜREĞİMİZ İKİ İNSANDI»

«Nâzım ile Piraye», Derleyen Memet Fuat, De Yayınevi.

Nâzım Hikmet'in hayatı üzerine çok şey yazıldı. Sanatçılardan kişisel görüşleri, eşinin-dostunun bildikleri, kimi ünlü gazeteye yazarlarımızın günah çı-

karma yazıları da derlenebilir bir gün; ilginç bir kitap olur bu. Ama Nâzım'ın gerçek kimliğini ortaya koyan, birey olarak onu yansıtan pek az şey yayımlandı. Garip bir ikilem: Herkes Nâzım'ı tanıyor, edebiyatımızdaki yerini ordeliyor, yaşantısını deşiyor; öte yandan son kerte kısıtlı kaynakları tanımlı aracı olarak gösteriyor...

Kemal Tahir'e gönderilen mektuplar, oldukça tutarlı bir örnekti. Yine Memet Fuat'ın hazırladığı «Oğlum, Canım Evlâdım, Memedim» de öyle... «Nâzım ile Piraye'nin bambaşka bir anlamı var. Bu, şairin hayatı boyunca önemsedığı, saygısını yitirmediği bir kadına, Piraye hanıma yazılan mektuplardan ileri geliyor kuşkusuz. Piraye'nin Nâzım'a yazdıklarını öğrenemiyoruz kitaptan. Ya kaybolmuş o mektuplar, ya da Memet Fuat yayımlamak istememiş. Kemal Tahir de yayımlamamıştı kendi yazdıklarını. Oysa karşılıklı mektuplaşmalar bir bütün olarak sunulsa, olayları, sorunları, tartışmaları daha açık-seçik kavrayacağız. Nâzım Hikmet'in coşkun, yüreklendirici, sevgi dolu bir kişiliği var. Kemal Tahir'i sürekli yazmaya itmiş, her yazdığını göklere çıkarmış, bir yandan da ince ince eleştirmiş. Memet Fuat'a da yardım etmiş yazıcılık konusunda. Piraye hanım, doğrudan doğruya esin kaynağı Nâzım için. Onun yazdığı mektupları şiirleştiriyor, zamanla gerçek şiir biçimine sokuyor onları... Dolayısıyla «Nâzım ile Piraye'nin bundan önce yayımlanan mektuplardan apayrı özellikleri var. Sözelimi «Memleketimden İnsan Manzaraları» gibi dev bir yapıta nisil başladığını, o yapıtın nasıl geliştiğini öğreniyoruz Nâzım'ın mektuplarından. Sonra şairin çocuksu, dürüst, insanlığa güvenen kimliğini; Yürürlükteki yasaların bile suç ögesi bulamayacağı sudan bir nedenle cezaevine atılan şair, yargı organına uzun süre inanmış, bellisiz suç kesintisinceye kadar. Piraye hanım bu meselede daha sağduyulu ve akılcı; Nâ-

zım'a yapılmak istenenlerin bilincinde.

Yargılama üzerine Nâzım'ın anlattıkları Ortaçağ mahkemelerinde eşine raslanılacak türden: «Bugün duruşmaya çıktık. Senden hâlâ mektup yok. (...) Fakat kararname çok garip. Meselâ, Kadri isminde, son defa yakalanan bir adamın üstünde, Karl Marx ismindeki bir âlimin bundan 60-70 sene evvel yazdığı meşhur bir kitabın el yazısıyla Türkçesi çıkmış. Bu kitap bundan on sene evvel kadar da Türkçeye resmen tercüme edilip resmen satılmıştı. Müstantik bey şimdi bunun benim tarafımdan yazılmış olduğunu iddia ediyor, Karl Marx'ın yetmiş senelik eserini bana mal ediyor. Ne tuhaf şey değil mi?» Nâzım «tuhaf» diyor ya, gerçekte iğrenç, aşağılık bir şey bu. Şevket Süreyya ile karıştırılan o anlı-sanlı Süreyya Paşa, idamın istenmesi, beş yıllık ceza... Nâzım'ın 1933 yıllarında yaşadığı acılardan kimi sorumlu tutacağız? Bir ara şairin suçsuzluğunu tanıtlamak için kimi çabalara girişilmişti. Saçma bir tavır bu. Yaşadığı dönemin koşulları göz önünde tutulursa, suçluysa Nâzım Hikmet, çünkü namuslu olmaktan vazgeçmiyordu...

Piraye hanımın kimliği de en az Nâzım ölçüsünde sağlam. O, bir tek seve kızmış: Nâzım'ın gereksiz kıskançlıklarına. Piraye, yapıttan anlayabileceğimiz gibi sessiz, ağırbaşlı, evine, çoluğuna-çocuğuna bağlı bir Türk anası. Nâzım'ın fırtınalı yaşamında bir yeri yok belki de Piraye'nin. Ama o fırtınaya kapıldıktan sonra, bir de Nâzım'ın sorumluluğunu yüklenmiş Piraye hanım. Onurlu bir kavganın sürdürücüsü olmuş. Mapusane adları, kentler durmadan değişiyor, yıllar da. Ordandan oraya sürülüyor Nâzım Hikmet. Cezaevine yılmak nedir bilmeyen başörtülü bir kadından geliyor hep. Yanında çocukları, Suzan'la Memet. Birçok sayfada ağlamamak için kendini güç tutuyor okur. Memet Fuat'ın hikâye inceliği ta-

şıyan açıklamaları da bu kitabın görkemini arttırmış.

Nâzım sunları yazmış Piraye hanıma: «Küçük yazı yazamıyorum, diyorsun. Zarar yok!. İstersen bütün bir mektup kâğıdına bir tek kelime yaz, kocaman bir tek kelime, meselâ ismini, yahut 'Seni seviyorum' cümlesini ve bana gönder... O da yeter banal.» Sonra bu güzel sevgi, aşkın da ötesinde duyarlıklar taşıyan bu beraberlik bitiyor. «Nâzım ile Piraye», biraz da bu olayın kitabı. Piraye hanımın inceliğine, yüceönüllülüğüne saygı duymamak elde değil. Ancak Nâzım'ı da anlamak gerekiyor. Piraye'nin o ağırbaşlı, içine kapanık yaradılışı şair tarafından çok sonra değerlendirilmiş belki. Büyük coşku, büyük özlem sona erince. Hem çok dürüst davranıyor Nâzım, bir çocuk gibi kalbinden geçenleri yazıyor eşine. Araya girenlerin tutumlarına değinmemiş Piraye hanımın oğlu Memet Fuat. Tek bir satır yazmamış bu konuda. Biz de eldeki verilerle yetinmek zorundayız. Yalnız o güzel, cömert ilişkinin bitimini şöyle dile getiriyor Memet Fuat: «Nâzım ile Piraye, 23.3.1951 tarihinde, Kadıköy Asliye 2. Hukuk Yargıçlığı'nın kararıyla boşandılar. Mahkemede yalnız avukatlarıyla tanıklar vardı. Piraye gerçi Nâzım'ı bağışlamamış, ona dönmemişti, ama ondan ayrıldıktan sonra başkasıyla da evlenmedi. Nâzım'ın üstüne başkasıyla yaşamayacağı için...» Tabii Nâzım Hikmet'in Piraye'den aldığı mektupları niçin şiire dönüştürdüğünü kolayca anlayabiliriz artık. Piraye, Nâzım'ın en önemli şiirlerinde rastladığımız kadın. «Samansarı» da çok güzel bir şiir, Nâzım'ın en beğendiğim şiirlerinden. Ama yine de Piraye hanıma adanmış şiirleri yeğliyorum ben. «Saat 21-22 Şiirleri»ni, «Memleketimden İnsan Manzaraları»nı, «Nâzım ile Piraye»de yer alan ve bugüne kadar hiç yayımlanmamış olan bir yığın dizeyi...

Yerli değil ama, bir oğudan söz etmek istiyorum. Ülkemizde yaygın ve geçerli ahlâk — ah-

lâk sözcüğü ayıp kaçıyor ya — komünistlerin kalpsiz, kadınlarını başkalarıyla paylaşılan, aile nedir bilmeyen birtakım 'erkekler' olarak niteler. Böyle düşünenler Nâzım'ın saçmalığa varan kıskançlıklarını, üvey oğlu Memet için beslediği sınırsız sevgiyi bu yapıttan izleseler epey tedirgin olurlardı herhalde. Nâzım'ın hayatı, dünyaya bakışı, insanlarla ilişkisi bu yaygın ahlâkı çürütmek için gerçekten özel bir önem taşıyor. Nâzım'ın saptırılmayacak bir kişiliği var. Hayatının her döneminde açık sözlü olmayı biliyor, yalana-dolana sapmıyor. Bu, Piraye hanımı yitirmek pahasına da olsa böyle.

«İki yüreyimiz iki insandı» Piraye hanıma söylenmiş bir dize. Nâzım gibi bir şairimiz yok bugün. Daha başka duyarlıkların ardında sol eğilimli şairler; Nâzım'ın esnekliği, bütün bir yaşamı kavrama gücü, insanı zaaflarıyla kabullenmesi giderek unutuluyor. Ama bunları sıvrılmış şairler, yeni şairler için söylüyorum. Yoksa «İki yüreyimiz iki insandı» dizesinin anlamını savunacak nice kişi çıkacaktır...

Nâzım Hikmet'i şiirlerinin dışına taşan bir dünyada tanımak, şaşırtıcı gelmiyor okura. Çünkü şiiriyle özdeşlik kurabilmiş. «Nâzım ile Piraye» bu amacı güdüyor zaten. Kimi şiirlerin ilk yazılışlarını, taslaklarını karısına göndermiş şair. Sonra vurgulamaları değiştirmiş, en küçük bir noktalamaya bile dikkat etmiş yayımlarken. Bir dizenin, bırakın dizeyi, bir sözcüğün yer değiştirmesi o şiiri ustalaştırıyor çok defa; anlamı, bildiri payını güçlendiriyor. Cezaevinde, dört duvar arasında yazılması olanaksız şiirler hep si de. Dış dünyayla ilintisini koparmamak konusunda garip bir kuvveti var Nâzım Hikmet'in. Sonra ekmeğini yazıdan, yazarlıktan kazanmak için didinmesi de saygın.

«Nâzım ile Piraye» çok çeşitli açılardan okunması gereken bir yapıt. Ama ben bu açılardan birini özellikle vurgulamak istiyorum. Nâzım'la Pira-

ye arasındaki sevginin dürüst-
lüğü, yeni bir dünyayı savunan
herkesin edinmesi gereken du-

yarlıklarla yüklü. Sosyalist ol-
manın sorumluluğunu, insan ol-
manın erdemini Nâzım kadar

Piraye de gösteriyor bize. Bü-
yük kavganın dışında biri ol-
masına karşın.

SELİM İLERİ

Birikim 11/64

SER YAYINLARI

Çıkacak Kitaplar

DİMİTROV

FAŞİZME KARŞI BİRLEŞİK CEPHE

(Birinci kitap)

—Gözden geçirilmiş tam metin—

210 sayfa—15 lira

GUEVARA

SİYASAL YAZILAR

20 lira

Yeni Çıkan Kitaplar

LENİN

DİN ÜZERİNE

10 lira

MARX—ENGELS

ÖRGÜTLEME MESELESİ

15 lira

LENİN

KİTLE İÇİNDE PARTİ ÇALIŞMASI

Üçüncü basım 12,50 lira

SON YAZILAR SON MEKTUPLAR

8 lira

BARIŞ İÇİNDE BİRARADA YAŞAMA

12,50 lira

IBARROLA

EKONOMİ POLİTİK EL KİTABI

Yabancılaşma ve hümanizm

2. basım—8 lira

WODDIS

MİLLİYETÇİLİK VE ENTERNASYONALİZM

7,50 lira

Genel Dağıtım: ANKARA DAĞITIM

Bayındır Sok. 38/3 Ankara

Tek istekler için pul gönderilmesi